

Lesprogramma Opperdoezer Ronde

Oorsprong

1 lesmodule

Periode te gebruiken: mei t/m oktober (seizoen Opperdoezer Ronde)

Duur module: 60 minuten

Groep: 6,7,8

Achtergrondinformatie docent

Deze informatie is gekoppeld aan de Powerpointpresentatie 'Oorsprong'. De docent kan in zijn/haar eigen woorden het onderstaand verhaal vertellen! Hierin staan foto's die corresponderen met de inhoud van dit lesprogramma.

Stel je eens voor... een aardappel als grote trots van een klein Noord-Hollands dorpje – Opperdoes, die hier al meer dan 150 jaar veelal traditioneel met de hand wordt gerooid; dat is de Opperdoezer Ronde. Het ras van de Opperdoezer Ronde is al meer dan 150 jaar lang niet gemuteerd, dat wil zeggen dat deze nostalgische aardappel een echt oer-Hollands product is en nog steeds zo lekker smaakt als toen. Je herkent de Opperdoezer Ronde meteen; de karakteristieke, robuuste ronde vorm, diepe ogen en dun schilletje onderstreept de authenticiteit van deze Nederlandse seizoens aardappel. De Opperdoezer Ronde is verkrijgbaar vanaf eind mei tot en met eind oktober.

NB: Dit lespakket kan in losse modules worden gevolgd. Echter, voor een compleet beeld raden we aan het pakket te volgen in de onderstaande volgorde:

1. Module 'oorsprong' - over geschiedenis van de aardappel en de Opperdoezer Ronde
2. Module 'van grond tot mond' - hoe groeit een aardappel en hoe belandt deze op je bord?
3. Module 'koken met Opperdoezer Ronde' - de lekkerste recepten en meer over de smaak

20 minuten

Geschiedenis

4.000 jaar geleden verbouwden de Peruvianen al aardappelen. Ze vereerden zelfs de aardappel. Het bleek een goede aanvulling te zijn op mais. Na de Spaanse verovering werd de aardappel mee naar de rest van de wereld genomen. Het gewas werd geleidelijk over Europa verspreid na de introductie in Spanje. Eerst was de aardappel niet zo populair, want hij werd alleen aan gevangenen en dieren gegeven. Maar snel ontdekten ze dat iedereen zo snel opknapt en gezond werd, puur dankzij die aardappel!

Dus toen iemand dit vertelde aan Lodewijk de 16^e - tijdens een grote hongersnood in Frankrijk - zorgde hij ervoor dat de aardappel naar Frankrijk kwam. Lodewijk en zijn vrouw Marie-Antoinette werden de gezichten van een promo-campagne voor de aardappel. Hij - of zijn kok - bereidde heerlijke diners voor de edelen van Versailles met de aardappel in de hoofdrol. Tijdens bezoeken droegen ze aardappelbloemen als corsage of in hun haar.

Slide 2: op deze prent krijgt de vorst aardappelbloemen om vast te maken aan zijn revers, terwijl Marie Antoinette wat bloemetjes zal invlechten in haar weelderige kapsel

Slide 3: de aardappelbloem

Lodewijk de 16^e liet in Versailles aardappelen aanplanten en bewaakte dit stuk grond goed. Dit wekte vervolgens de nieuwsgierigheid van de bevolking, waardoor de bevolking de aardappel ging consumeren. Lodewijk de 16^e had dus een grote invloed op de acceptatie van de aardappel in Europa.

Na 1700 werd het gewas steeds meer geaccepteerd, vooral na de hongersnood. Ook zag je de aardappel terug op schilderijen uit en na die tijd. Een heel beroemd schilderij is "De aardappeleters" van Vincent van Gogh uit 1885.

Slide 4: De aardappel eters van Vincent van Gogh

In de geschiedenis is de aardappel vaak de veroorzaker, maar tevens ook redder geweest van hongersnoden. De veroorzaker bij slechte oogst of gewasziekte en de redder door haar hoge voedingswaarde. Tijdens de Industriële Revolutie* (begin 19e eeuw) kwam de grote groei van de aardappel in Nederland. Dit had te maken met de trek van de bevolking van het platteland naar de stad. De aardappel werd in feite het eerste fastfood product. Het was namelijk makkelijk zelf te verbouwen, goedkoop, voedzaam en eenvoudig te bereiden.

Slide 5: foto's van de Industriële Revolutie*

* de historische omschakeling van handmatig naar machinaal vervaardigde goederen.

Soorten

Er zijn duizenden soorten aardappelen wereldwijd en alleen in Nederland zijn er al meer dan 550. Sommige soorten zijn speciaal voor de chips of aardappelmeel ontwikkeld. Verschillende aardappelrassen zijn: Bildstar, Eigenheimer, Roseval en de Opperdoezer Ronde.

Slide 6 : verschillende soorten aardappelen

De Opperdoezer Ronde en Opperdoes

Slide 7,8 : Opperdoezer Ronde

De Opperdoezer Ronde is een aardappelras dat uitsluitend rondom het Noord-Hollandse dorp Opperdoes wordt verbouwd. In Opperdoes werden vanaf 1860 voornamelijk negenwekers (een naam die staat voor de tijd tussen het poten en het rooien) verbouwd, een snelgroeende aardappel, die al vroeg in het seizoen gerooid kan worden. Deze negenwekers werden gekruist met uit zaadbollen gekweekte variaties van de plant, door de Andijkse tuinder J. Sluis. Het resultaat werd aanvankelijk de sluis genoemd. Door veredeling van deze aardappel ontstond de Opperdoezer Ronde.

Slide 9,10 : Opperdoes

In het dorpje Opperdoes zijn ongeveer 30 Opperdoezer Ronde telers die de aardappelen telen. Om het ras te beschermen mag de Opperdoezer Ronde slechts op akkergrond op 1 kilometer rondom de kerktoren van het plaatsje Opperdoes geteeld worden. Opperdoes is een oud dorp het wordt al in de 11^e eeuw genoemd. 'Does' betekent lichte turf en mosveen. 'Opper' verwijst naar de ligging; ergens boven. De toren van de kerk dateert al uit de 15e eeuw. Het dorp is vooral bekend door de Opperdoezer Ronde.

Cultureel erfgoed

Slide 11: BOB logo

Producten die het keurmerk van de Beschermd Oorsprongsbenaming (BOB) dragen moeten geproduceerd, verwerkt en bereid worden binnen een bepaald gebied volgens een erkende en gecontroleerde werkwijze. In totaal zijn meer dan 1.000 producten in Europa beschermd vanwege hun oorsprong, samenstelling of traditionele productiemethode.

Voorbeelden van producten met de Beschermd Oorsprongsbenaming zijn:

- Parmaham uit de regio rond Parma, Italië
- Fetakaas uit Griekenland
- Roquefort kaas, Frankrijk

Voorbeelden van Nederlandse producten met de Beschermd Oorsprongsbenaming:

- Noord-Hollandse Gouda kaas
- Brabantse Wal asperges
- Opperdoezer Ronde

Vlag

Slide 12: gemeentewapen Opperdoes en toepassingen

De plaats Opperdoes is ontstaan op 1 mei 1817 en kreeg toen dit wapen toegekend. Het wapen is goud van kleur met daarop een geheel blauwe voorstelling. De voorstelling bestaat uit drie korenaren staande op een ondergrond. De herkomst van het wapen is niet helemaal bekend, maar ze denken dat het wapen aan de vroegere graanteelt in de regio herinnert.

FILM: [Klik hier](#) voor de link naar het filmpje over de geschiedenis en oorsprong.
Duur van de film: 4.02 min.

20 - 25
minuten

Opdrachten

Gebruik onderstaande opdrachten om de leerlingen aan het werk te zetten. Kies voor de individuele- of groepsopdracht.

Individueel

Zie Kopieerblad "Quiz". Laat de leerlingen deze quiz invullen om hun kennis te testen over deze module over de oorsprong van de Opperdoezer Ronde.

Groep

Bespreek klassikaal wat leerlingen al wel- en niet wisten over de geschiedenis van de aardappel. Hebben de leerlingen ooit gehoord van de Opperdoezer Ronde? Houden ze überhaupt van aardappelen en eten ze het vaak thuis? (meer info hierover kun je vinden in de module 'Koken met Opperdoezer Ronde')

Quiz

Hoeveel weet jij nog van de les? Test je kennis over de oorsprong van de aardappel en de Opperdoezer Ronde!

Vraag 1

Welk deel van de aardappelplant gebruikten de Franse Koning Lodewijk de 16^e en zijn vrouw Marie-Antoinette om hun kleding en haar te versieren?

.....

Vraag 2

Uit welk Noord-Hollands dorpje komt de Opperdoezer Ronde?

.....

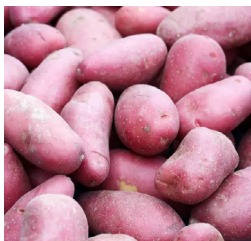
Vraag 3

Omcirkel het juiste antwoord. Welke Nederlandse schilder maakte het bekende schilderij 'De Aardappeleters'?

- A: Vincent van Gogh
- B: Rembrandt van Rijn
- C: Jan Steen
- D: Johannes Vermeer

Vraag 4

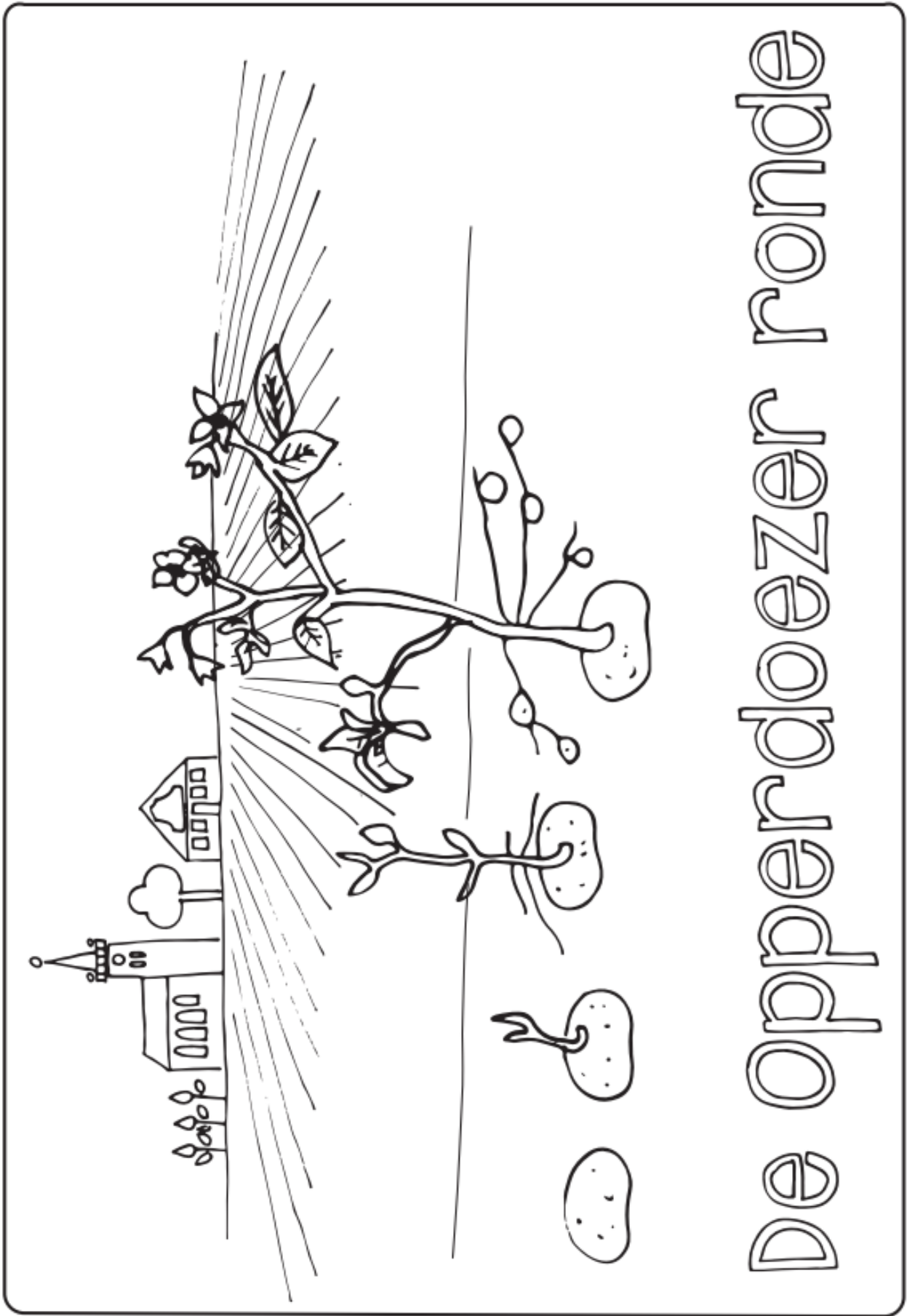
Op welke foto zie je een Opperdoezer Ronde aardappel? Zet een cirkel om de juiste foto.

Vraag 5

Omcirkel het juiste antwoord. De Opperdoezer Ronde mag alleen verbouwd worden 1 kilometer rondom:

- A: het station
- B: de kerk
- C: de supermarkt
- D: het restaurant

De Opperdoezer Ronde